

МІКАЛАЙ БАЙКОЎ

Мікалай Васільевіч Байкоў – даследчык, які стаяў ля вытокаў айчыннай тэарэтычнай лексікаграфіі. Яго імя вядома кожнаму, хто прафесійна займаецца філалогіяй або цікавіцца абставінамі станаўлення нацыянальнай дзяржаўнасці ў 1920-я гады. У суаўтарстве са Сцяпанам Некрашэвічам Мікалай Байкоў стварыў знакавыя для першага беларускага Адраджэння працы – «Беларуска-расійскі слоўнік» (1925 г.) і «Расійска-беларускі слоўнік» (1928 г.).

Жыццю і аналізу мовазнаўчай спадчыны Мікалая Байкова прысвечана не так многа работ. Грунтоўнасцю і навуковай скрупулёзнасцю вылучаюцца нарысы І. Германовіча і В. Шчэрбіна. У іх апісаны асноўныя вехі біяграфіі Мікалая Якаўлевіча, ахарактарызаваны яго лінгвістычныя здабыткі [2, 5].

Відаць, многае пра лёс гэтага чалавека змогуць калі-небудзь расказаць недаступныя пакуль фонды. Разам з тым у Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь захоўваюцца дастаткова цікавыя дакументы, якія дазваляюць дапоўніць біяграфію М. Байкова новымі фактамі і датамі. Сярод іх – «Формулярны спісак о службе преподавателя Минской духовной семинарии кандидата богословия Николая Яковлевича Бойкова» за подпісам рэктара семінарыі І. Язвіцкага [3, арк. 3–6]. З яго мы даведваемся, што Мікалай Байкоў, сам будучы сынам протаіерэя з Цвярской губерні, вырашыў пайсці па бацькавым шляху і планаваў прысвяціць сваё жыццё духоўнаму служэнню. Ён стаў адным з пяці маладых людзей, якія ў 1903 г. закончылі Бежацкае мужчынскае духоўнае вучылішча (Расія) па найвышэйшым першым разрадзе.

Пасля атрымання атэстата М. Байкоў вырашыў працягнуць адукацыю і паступіў у прэстыжную на той час Маскоўскую духоўную акадэмію. Там на працягу пяці гадоў, з 1909 г. па 1913 г., магістрант Байкоў вывучаў роўны курс агульнаадукацыйных навук [1], а таксама агульную і рускую грамадзянскую гісторыю, грэчаскую і англійскую мовы.

Вучыўся М. Байкоў старанна, увесь свой вольны час аддаваў падрыхтоўцы да заняткаў і самаадукацыі. У выніку па заканчэнні тэрмінаў навучання ў чэрвені 1913 г. Савет акадэміі прысудзіў яму вучоную ступень кандыдата багаслоўя з прылічэннем да першага разраду.

Праз два месяцы вучэбны камітэт пры Свяшчэнным Сінодзе са згоды обер-пракурора У. Саблера зацвердзіў Мікалая Байкова ў якасці выкладчыка логікі, псіхалогіі, пачатковых асноў і гісторыі філасофіі і дыдактыкі.

Амаль два гады, з кастрычніка 1913 г. па верасень 1915 г., Мікалай Байкоў па ўзгадненні з апекуном Віленскай вучэбнай акругі выкладаў філасофскую прапедэўтыку ў Мінскай прыват-

най мужчынскай гімназіі С. Зубакіна і К. Фальковіча. Паралельна ў 1913–1918 гг. працаваў класным выхавальнікам у 3–6 класах Мінскай духоўнай семінарыі.

Некаторы час (з лістапада 1913 г. па красавік 1915 г., а таксама ў канцы 1917 г.) па даручэнні Праўлення Мінскай духоўнай семінарыі Мікалай Байкоў часова выкладаў у 1–4 класах грэчаскую мову, якой дасканала валодаў, і з'яўляўся загадчыкам узорнай пачатковай школы пры семінарыі.

Пасля таго, як у 1918 г. на падставе Дэкрэта аб аддзяленні царквы ад дзяржавы і школы ад царквы Мінская духоўная семінарыя была зачынена, Байкоў перайшоў на працу ў Мінскі настаўніцкі інстытут, дзе па рашэнні педсавета выкладаў педагогіку і дыдактыку.

Паколькі час быў дастаткова складаны, Байкоў вымушана падпрацоўваў і ў іншых месцах. У прыватнасці, з верасня 1918 г. ён выкладаў філасофскую прапедэўтыку ў Мінскай урадавай мужчынскай гімназіі, якая была толькі што рээвакуіравана з Масквы і таму мела патрэбу ў мясцовым педагогічных кадрах. Калі ж у адпаведнасці з дэкрэтам Усерасійскага цэнтральнага выканаўчага камітэта «Аб сярэдняй адукацыі» праз паўгода Мінская гімназія была пераўтворана ў Савецкую працоўную школу другой ступені № 2, месца ў ёй для філасофскіх дысцыплін ужо не знайшлося...

У пачатку кастрычніка 1918 г. М. Байкоў падаў заяву ў педсавет Мінскага настаўніцкага інстытута наступнага зместу:

«Покорнейше прошу Педагогический Совет Института предоставить мне уроки по философским предметам и педагогике. При сем прилагаю сведения о моем образовании и преподавательской деятельности» [3, арк. 7].

Ужо праз дзень заява была падпісана кіраўніцтвам інстытута.

Пасля ўтварэння БССР Байкоў працаваў у Інстытуце народнай асветы, у Мінскім белпедтэхнікуме, быў сакратаром Тэрміналагічнай камісіі пры Народным камісарыяце асветы БССР, потым – Слоўнікавай камісіі Інбелкульту і Інстытута мовы і літаратуры Акадэміі навук БССР. Ва ўспамінах М. Улашчык так харак-

тарызуе свайго былога настаўніка: «Выкладаў гісторыю, затым даволі актыўна выступаў у якасці літаратурнага крытыка і моваведа (слоўнік разам з М. Гарэцкім). Вельмі працалюбны (па тым часе) і высока кваліфікаваны. Мог напісаць артыкул пра каго заўгодна...» [5, с. 420].

Мікалай Байкоў з'яўляецца аўтарам некалькіх слоўнікаў, тэарэтычных артыкулаў па мовазнаўстве, шэрага арыгінальных дапаможнікаў. Магчыма, менавіта дзякуючы добрай адукацыі, набытай у сценах духоўных устаноў, ён за дзесяцігоддзе змог зрабіць столькі, колькі многія яго калегі не паспелі за ўсё жыццё.

У сярэдзіне ліпеня 1930 г. вучоны быў беспадстаўна абвінавачаны ў прыналежнасці да «Саюза вызвалення Беларусі» і звольнены з акадэмічнай пасады як «скампраментаваны ў друку і як чужы па сваім сацыяльным паходжанні». Памёр М. Байкоў пры нявысветленых абставінах у Мінску каля 1946 г.

Л і т а р а т у р а

1. Выпускники Московской духовной академии 1818–1916, 1918–1919 гг. [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://www.petergen.com/bovkalov/duhov/mda.html>. – Дата доступу: 26.07.2016.
2. Германовіч, І. К. Беларускія мовазнаўцы. – у 2 т. / І. К. Германовіч ; укл. М. Р. Прыгодзіч, І. С. Роўда. – Мінск : БДУ, 2006–2008. – 2 т.
3. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь (НАРБ). – Ф. 221. – Воп. 2. – Спр. 16 а.
4. Улашчык, М. Даць народу гісторыю : успаміны, лісты / М. Улашчык ; уклад. А. Каўка і М. Скобла. – Мінск : Лімарыус, 2016. – 560 с.
5. Шчэрбін, В. Лексікограф, літаратуразнавец, педагог / В. Шчэрбін // Беларуская мова і літаратура ў школе. – 1989. – № 2. – С. 73–76.

Л Я О Н Т Б І Л ь Д З Ю К Е В І Ч

Ляонт (Лявон) Леанідавіч Більдзюкевіч нарадзіўся 6 студзеня (па старым стылі) 1895 г. у мястэчку Івянец колішняга Мінскага павета ў сям'і чыноўніка Леаніда Віктаравіча Більдзюкевіча. Беларускі шляхецкі род Більдзюкевічаў, які вядзе сваё паходжанне ад віленскага вайта Томаса Більдзюка (першая палова XVII ст.), даў свету нямала вядомых асоб, сярод якіх палітыкі, мастакі, навукоўцы, педагогі.

Выключная ўвага ў сям'і Леаніда Віктаравіча і Марыі Іванаў-